

مثنوی ابرگهر بار

میرزا محمد برنابادی هراتی متخلص به ارشد

www.ketab.ir

مقدمه و تصحیح و تعلیقات:

دکتر موسی پیری

پژوهشگر زبان و ادبیات فارسی

سرشناسه: برنابادی هراتی، محمد، ۱۰۲۵-۱۱۱۴ ق.
عنوان و نام پدید آور: مثنوی ابر گهر بار / محمد برنابادی هراتی متخلص به ارشد؛ مقدمه و تصحیح و تعلیقات موسی پیری؛ ویراستار علمی ادبی فاطمه نوری
مشخصات نشر: مشهد، بهین پژوهش، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری: ۳۲۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۹۹-۹۷۲۴۸-۷-۱-۷
یادداشت: فیبا
موضوع: شعر فارسی-قرن ۱۲ ق.
شناسه افزوده: پیری، موسی، ۱۳۴۸
شناسه افزوده: نوری، فاطمه، ۱۳۵۲-ویراستار
رده بندی کنگره: PIR ۶۶۳۴/۵
رده بندی دیویی: ۸۱۵
شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۷۱۴۸۴

مثنوی ابر گهر بار

مقدمه، تصحیح و تعلیقات

دکتر موسی پیری

ویراستار ادبی

دکتر فاطمه نوری

صفحه آرا

اعظم رمضانی

وزیری، ۳۲۴ صفحه، چاپ اول، بهار ۹۹، تیراژ ۵۰۰ جلد

امور فنی: انتشارات بهین پژوهش، مرکز رشد دانشگاه فردوسی مشهد، ۰۹۱۰۷۷۹۸۳۰۰

بها: ۶۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه مصحح.....	۱۳
اهمیت و ضرورت تصحیح نسخ خطی.....	۱۳
معرفی نسخه خطی ابر گهربار.....	۱۴
میرزا محمد برنابادی هراتی متخلص به ارشد.....	۱۹
ارتباط میرزا ارشد با رقبای ادبی شهری و کشوری.....	۲۰
آثار میرزا ارشد.....	۲۱
مثنوی ابر گهربار.....	۲۲
آغاز رشحہ ابر گهربار از طایرہ مدبر آثار.....	۲۶
سفتن لآلی حمد و سپاس به منقّب اندیشه و قیاس.....	۲۷
جلوہ کمیت اندیشه در بادیه فیض نامتاهای والتفات خطاب به جناب اقدس الہی.....	۲۹
طلوع کوکب حمدنانی از افق سپهر حیرت و حیرانی.....	۳۱
پیرایہ گلزارلم یکن معہ شیئاً و آغاز جنبش کون از فضای دلگشای قدرت جبار و موهبت مبدأ آثار.....	۳۳
ترتیب آرایش بزم ایجاد از مبدأ آفرینش بروی اهل بینش.....	۳۵
آرایش بزم ثانی.....	۳۶
جلوہ سرایی و حوش خیال در فضای بادیه ثالث.....	۳۷
مرعب نشینی شاهد ایجاد در مرتبہ کمال در فضای انجمن رابع به مقتضای فیض لایزال.....	۳۸
طلوع آفتاب نعت از افق اخلاص و آرایش صبح منقبت صحن بیان را از پرتو خاص.....	۳۹
ترانہ منقبت نامتاهای به روضہ مقدسہ اسدالہی علیہ السلام.....	۴۲

۴۵	زمزمه مناقب ریحان‌التین السبطین الحسن و الحسین
۴۹	ترنم بلبل خیال در فضای گلشن جلال و غواصی نهنگ اندیشه در قعر دریای حیرت به طریق سؤال
۵۱	در صفت یکنایی گوهر دل و چگونگی آن خلوت حقیقت منزل
۵۳	سبب نظم کتاب و مدحت نواب مستطاب ستوده آداب
۵۶	ایاتی که هر مصرعی حامل چهار بحر و اوزان متضاده است برین موجب
۵۷	تمه
۶۵	مقاله در بلند پروازی های عندلیب سخن در فضای این چهار باغ نه چمن
۶۸	مقاله در نسق و نظام عالم تصرف و اثر و نیرنگ سازی های شاهد غیب از پرده قضا و قدر ساخته
۷۰	مدح نواب ستوده آداب رفیع جناب علیقلی خان
۸۱	مقاله در خطاب زمرة اولوالامر که فی الحقیقه ظل حق و خلیفه مطلقند
۸۵	حکایت
۹۱	ترنم عندلیب بیان در فضای گلشن عشق و تأثیرات انجذاب کیمیای نور
۹۴	حکایت بر سیل وقوع
۱۰۰	مقاله در معموری عالم اسباب و بزم آرای خوان آراسته توکل
۱۰۲	حکایت بر سیل تمثیل
۱۰۷	مقاله در آزادگی و راحت قناعت و تعب و مشقت ارباب جاه در لباس دولت
۱۱۳	حکایت بر سیل تمثیل
۱۱۹	مقاله در نشیب و فراز عالم و حکمت ازلی در اختلاف اوضاع بنی آدم
۱۲۳	حکایت بر سیل تمثیل
۱۳۰	مقاله در مراتب عالیه جود و سخا و هبوط کوکب بخل و امساک در این ورطه فنا

مقاله در مراتب تشیع و تقلید و آثار انجذاب تصرف و تأیید.....	۱۴۳
حکایت بر سبیل تمثیل.....	۱۴۵
« تنمه الحکایات ».....	۱۵۷
مقاله در بیان فرّ و شکوه شجاعت و تهوّر که بر توی از مشکات قدرت الهی است.....	۱۶۴
مقاله در بی چوئی و بی چگونگی و استغناى حق سبحانه و تعالى و استتار و اخفای خاتمت کار و چگونگی مآل و عاقبت احوال که اولیاء را از این اندیشه همواره خون در دل است.....	۱۸۳
حکایت بر سبیل استشهاد.....	۱۸۶
خاتمه الكتاب.....	۱۹۵
ضمایم ابر گهربار قبل از شروع منظومه.....	۱۹۷
الف) مقدمه شاعر بر منظومه به نام.....	۱۹۷
ب) مقطعات ارشد.....	۱۹۸
ج) چند غزل از ارشد.....	۲۰۰
د) قصیده ای در منقبت حضرت علی بن موسی الرضا (ع).....	۲۰۱
ه) تعدادی غزل از دیوان کبیر مولانا جلال الدین محمد بلخی.....	۲۰۳
ضمایم ابر گهربار بعد از پایان منظومه.....	۲۱۷
الف) غزل ها.....	۲۱۷
ب) رباعی ها.....	۲۳۲
ج) مثنوی ها.....	۲۳۶
گفتار وزیر سکندر به سکندر.....	۲۳۶
د) قصاید.....	۲۴۰

مقدمه مصحح : اهمیت و ضرورت تصحیح نسخ خطی

نسخه های خطی جلوه های متنوع و بی نظیر فرهنگ و تمدن یک ملت را نشان می دهد. بنابراین توجه به این نسخ خطی و تصحیح آنها با هدف احیای اندیشه های فکری و معنوی گذشتگان همواره مورد توجه ویژه نسخه شناسان و ادیبان بوده است. این دست نوشته های ارزشمند در موضوعات مختلف به عنوان اسناد کهن از دانش های بشری مورد عنایت ویژه قرار می گیرند تا ارتباط علمی میان مردم هر دوره با سطوح علمی در سابقه علمی و ادبی و تاریخی سرزمین آنها برقرار گردد. علاوه بر این احیاء و معرفی این گنجینه ها موجب تعمیق و تدقیق در نگرش فرهنگ افراد جامعه نیز می گردد.

غرض دانش و فن تصحیح متون به دست دادن متنی هر چه نزدیک تر به متن اصلی است که از زیر قلم نویسنده ای خارج شده با از بیان شاعر یا گوینده ای تراوش یافته، و امروز مورد پژوهش ماست. در تعریف نقد و تصحیح متون گفته اند: «بحاصل آوردن نسخه ای از اثری که براساس عرض دادن و مقابله کردن نسخه های خطی معتبر و موثق آن اثر فراهم آمده باشد، به طوری که نسخه مذکور چه از جهت مفهوم و معنی و چه از جهت لفظ و صورت، عین نسخه ای باشد که مؤلف عرضه داشته است، و یا لااقل هیأتی داشته باشد که مؤلف اثرش را به مانند آن و یا نزدیک به آن فراهم آورده است» (جهانبخش، ۱۳۹۰: ۱۴ و ۱۳).

مصصح در تصحیح این مجموعه از شیوه «تصحیح قیاسی و انتقادی» استفاده کرده است و تلاش نموده است که ضبط های مغلوط و نادرست نسخه مورد پژوهش را به یاری قرائن موضوعی، زبانی و تاریخی و اصلاح نماید و در حد بسیار محدودی که ضرورت ایجاب می نمود از قوه حدس و تشخیص خود در محدوده ضوابط و رعایت قرائن تاریخی و فرهنگی موجود در متن بهره ببرد. امید است خوانندگان محترم کاستی هایی را که در متن ملاحظه می کنند از طریق رایانامه مصصح یا ناشر یادآوری نمایند تا در چاپ های بعدی اصلاح گردد.